

ВОЛЬНАЯ Беларусь

Цэна асобнаго № 15 кап.

Умовы падпіскі на 1917 год.

За 1 м.	За 2 м.	За 3 м.	За 4 м.	За 5 м.	За 6 м.	За 7 м.	За 8 м.	За 9 м.
1. 50	3 р.	4 р.	5 р.	6 р.	7 р.	8 р.	9 р.	10 р.

Падпіска прымаецца толькі с 1-го чысла кожнага месяца.
 Перамена адрэсу—50 коп. Пры зьмені адрэса копча прыкладаць стары адрэс.
 Рукапісы павінны быць чытальна напісаны і толькі з аднаго боку паперы. Кепска перапісаныя рукапісы ні чытацца, ні друкавацца ня будуць.
 На ліставанні, перасылку рукапісаў і іншых адказы павінны прыкладацца маркі.

Газета палітычная, эканамічная і літаратурная.

Год выдання I.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Мінск, Захараўск. 18

Умовы друку абвестак:

(На IV боку газэты) за 1 радок шпальту 40 к. за 2 рад. 80 к. за кожны раз.

Асобам, шукаючым працы — 1 руб. за 3 радкі за адзін раз.

№ 6. 1917 г. Пятніца Выходзіць двойчы на тыдзень. 7 ліпеня 1917 г. № 6.

ЧАМУ ТАК БЫЛО.

Дзесяцімільны народ беларускі, па вядомай нават з расійскай гісторыі прычыні, загубіўшы сваю культуру і палітычную незалежнасць, сваіх князёў, багатую шляхту і усё тое, бяз чаго у тымчасовых варунках ніводнага нацыя жыць ні магла, і яшчэ у дадатак, пры сваёй характэрнай пакладзистай натуре, якая ёсць ні што іншае, як ніадзішпованая прыродная дэлікатнасць,—стаў вельмі падобным да жывога тавару дзеля карысці «культурных суседзяў». Маскалі і паліякі, адзін перад другім, стараліся карыстаць нашу пакладзистасць па ўсе лады, і як адны, так і другія вялі такую палітыку, каб гэта прыемная ім «дэлікатнасць» ня выдыхалася.

Бо хто тады на іх рабіць будзе? На чыёй шні сядзецц імунь? па што апыралася-б тады дзяржава расійская, калі беларус ды й той стаў-бы роўны другім, стаў-бы чалавекам?..

І гэты дзвёе суседкі, знаючы пану толькі сваёму нацыянальнаму гошару, усё сілы прыкладалі на тое, каб у лагоднага беларуса ні загаманіла нацыянальнае пачуццё, нацыянальная свядомасць. Дзеля гэтага траў было як найбольш напускарць дэмы, зьдэку і напасці. На беларускай зямлі панасадзілі «папоў», каб тые карысталі нас, каб марылі нас, білі і плакаць ня давалі, ды ці па-польску, ці па-расійску прыгаварывалі:

— Бдз, дурню, бо то з макем!

— Невьжа! Не доволенъ, что быть; еще ногами перебираетъ!..

Царскіе прысьпешнікі у «школах-казёках»—русифікацый, кучка апалачапавай шляхты і ксяндзоў у «школах-ахронках»—патэнізацый калечылі душы дзяцей беларускіх. У першых казалі, што калі ты—праваслаўны, значыць «рускі» (маскалі) і павінны саромяцца свае «мужыцкае» мовы; у другіх—калі ты каталік—значыць паліяк, і Бог ні разу не іпакітай малітвы, як «по-польскаму». І калі хочаш быць ў небі, то павінен гаварыць пацеры па-польску і лічыць сябе паліяком.

Божа, якая гідасць! Гэтыя людзі і справу сумлення на зьдэк выстаўлялі, абм дабіцца свайго..

Мала таго. Калі беларускае дзіця хацела вучыцца далей, хацела сьвету і навукі, дык яно трапляла у такі «інстытут фельдфебельчыны», што потым родная матка прыступіла ня магла. Сынчак ня зносіў «паху вясковага» і трымацца за пацібрата з мужыкамі «яму ня прыстойна». А калі было дзіця каталіцкае, ды лягнулася да сьвету, дык яно трапляла у сямінарыю паліён-затарскую і выходзіло адтуль, німоў, панавя перароблянае, у гусьці агента-збавіцеля душ беларускіх кшталтам «вяры польско-католіцкай».

І барані Божа, калі цудам якім зьяўляўся свядомы грамадзянін-беларус і адважваўся «простарэкаваць» аб сваім нацыянальным «я», калі адважваўся пратэставаць проці хітрай палітыкі нацыянальнага зьдэку і паняверкі, яго зараа заганылі туды, куды Макар цялят ні ганяў.

Вось гэтакім чынам дзеці адрыва-ліся ад бацькоў сваіх, ад роднай вёскі свае і ніколі дамоўні вярталіся.

З «вучонах» дзяцей сваіх Беларусь карысці ня мела.

Праз гэта у нашага хлебароба склалася пракананне, што:

Леш дзіця да сахі гнуць, чым да навукі, бо—якая карысць з навукі?

Што ён і дапрауды мужык, калі ні толькі паны, а і роднае «вучонае» дзіця гэта кажа..

Але «шыла ў мяшкі ня схаваш», «круці ня вярці, а траба пахярці», «людзкой крыўдай веку ня зжывеш»,—кажучь прыказкі.

Так яго і сталася.

З 1905 году, як зьявілася у Расіі «канстытуцыя», дасталі і мы пібыта свабоду друку, «Наша Доля», потым «Наша Ніва» і шмат іншых журна-лаў і кніжак, хоць праз густое сіта жандармскай цензуры, панослі у вёску святую праўду у роднай мові. Заварушыліся забрасывельны думы. Зчалася гарачая работа адраджэння беларускага народу. Радзіліся і раслі шчырыя сыны беларускай зямлі, якіх ніякая сямінарыя ці інстытут на свой кашы ні пераробіць. Вёска пачула цяпло і ўбачыла сьвет. «Вутонае», шчырыя сыны свае бацькаўшчыны ні толькі «зносілі пах вясковы», але самі, ня выходзячы з вёскі, працавалі з бацькамі і братамі, заводчылі лепшы лад у гаспадарцы і асьветляючы патрэбы грамадзянскія, патрэбы народу Беларускага.

А вялікая расійская рэвалюцыя разьбіла і апошніе кайданы. Усе народы Дзяржавы Расійскай маюць права будаваць сваё жыццё паводдуг сваіх патрэб, кіруючыся дабрабытам, культурай і прагрэсам.

Жыве Беларусь!

Тое, што было, прайшло і ня вер-няцца болей ніколі. Шчырыя сыны Беларусі ні панусьцяцца, каб з бацькі яго, з многапакутнага краю яго, зьдэ-каваліся паны, або вырадкі, рэнэгаты і здраднікі роднага краю!

I. Піліпаў

Эканамічны заняпад Дзяржавы Расійскай.

Тры гады йдзе страшэнная вайна, тры гады льецца людзкая кроў. Пала-візямелькі нашаў знішчана, зьбіта, абернута ў пустэлю. Паразбіваны сі-лібы, страчаны помнікі, параскіданы сьвятыні. Аруць нівы хлебароба ні плугі і сохі, а бомбы і кулі, рыдэў-ка солдата.

Чвэрць народу нашага пакінула скарбы свае, паўцекала з зямелькі дзі-доў сваіх, паразбегалася па далёкай чужыні і дзесь там, срод ніпрыхіль-ных чужыццаў, плача і цяжка ўзды-хае уцякач-беларус, ўспамінаючы хат-кі свае, сваю родную краіну.

Руйнуюцца гарады, гінуць вёскі, сёлы, засьценкі. Павытопганы нівы, папалены хаты, спавілася бацькаўш-чына наша страхом і жахам наво-вала. Кроўца сэрца ад жалю і болю..

Не хапае хлеба—німа вопратак, абу-так. Паспыняліся фабрыкі, пасталі за-води. Пансваліся ройкі, паламаліся вагоны..

Змоўклі званы, апусьцелі вёскі. Ня чуваць сьпеву, ня слыхаць сме-ху. Назарасталі сьнежкі быльнікам і ніўкі пырыкам. Вайна пазабірала на фронт бацькоў нашых, сыноў і дзя-цей..

Крывавае панаванне царскага са-мадзяржавія спавіндрвала дзяржаву Расійскую, як п'яніца гаспадарку.

Цяжкую спадчыную адтрымаў на-род ад царскага самадзяржавія. Стра-хоцца бярэ, як наглядзіць навокала!..

Гасударства Расійскае гарыць, моў-тая сьвечка, запалыная зверху і знізу. Як вырбэль срод мора ў час буры-павальніцы, хістаецца яна, гнецца, трапіць і захлынаецца. Патрэбны вялікія сілы, напружэнне усіх сілаў народу, каб адратаваць айчыну сваю у гэты сьлушы час іе гісторыі..

«Аб эканамічным заняпаду у нас гаворыцца многа», піша расійская газэта «Новая Жизнь»: «але боль-шасць бадай што зусім ня уяўляе сабе сапраўднага становішча і бліжэй-шых выпадкаў, чакаючых нас у пер-спектыві. На палітычныя пытаньня ўсе маюць сьлёзныя наглядзі, хоць досыць і нішэўны. У эканамічных і грама-дзянскіх справах пават за-гадчыкі і кіраўнічые палітычных парт-ты і грамадзянскай гурткаўшчыны, выслушваючы дэлікатна, арыэнтауюца вельмі кепска».

Тым часам, гэты грунт рэчы, па-ваведдуг свае вагі, бязмерна важкай ніпастайных, бягучых палітычных камбінацый, калы кагорых гуртуецца уся грамадзянская увага.

«Калі ў гасударстві спыняцца за-лезныя дарогі, стануць фабрыкі і заво-ды, ня мець-імунь гарады хлеба і ін-шых рэчаў першае патрэбы, тагды ня могуць «палітычныя камбінацыі». Тагды нічога ня ўдзее ані Урад (Пра-віцельства), абабрапы з прадстаўніцаў Работніцкіх і Салдацкіх Дэпутатаў, ані коаліцыя (хаўрус, супрацоўні-цтво) буржуазных і рэвалюцыйна-дэма-кратычных элементаў. Пачнуцца анар-хія, рабункі, забійства, выміранне [сьмяртэльнасьць] ад голаду... І тагды могуць скласьціся такія варункі, пры каторых уладарства захопіць ваенная дыдактура, апершыцца на арганізова-ныя станы буйнай буржуазіі [прамы-слоўцаў і капіталістаў], паноў-зямляў-дасьніцаў і багатага селянства». Гэта ніхільны вынік эканамічнай бязла-дзіцы і гаспадарніцкага заняпаду. Са-мое архірэвалюцыйнае правіцельства ні прагрымаецца некалькіх дзён, ка-лі ня будзе дзе дастаць і даць наро-ду хлеба ды запныць анархію.

Катастрофа [раптоўнае нішчасьце] сапраўды насуваецца. Лік ніпалсван-ных цягнікаў [паравозаў] і вагонаў с кожным разам зьменьшваецца, а рэ-монт «хворых» пасуваецца патта ціха. Запасы апалу на залезных дарогах рашаюцца і спадуюць, ня перабольш-ваючы 10-дзённай патрэбы. Іншыя да-рогі, напрыклад, дык проста перахва-ваюць той вугаль, што ідзе на заказу у другое месца, і толькі такім ро-бам падтрымліваецца залезна-дарожны рух. Хвабрыкі і заводы ня маюць па-трэбнага запасу апалу, сьмыга матэ-рыялу [спрому] дзеля вырабу і ін-шых рэчаў і начэння дзеля абсталю-кы. Рэчы першае патрэбы, або пер-шаго абыходку, надыходзяць у гараз-дзі

кіе цэнтры у меньшым ліку, як вы-магаецца абыходкам [патрэбай]; запасоў амаль што німа, людзі сьціскаюць сябе ва усём.

«Будейшае насіленне па гарадох літаральна галадуе, папыраецца цын-га, пабольшаецца смяртэльнасьць ся-род дзяцей. У вёсках німа каму ра-біць, мейсцова збожа на полі сох-це і абыскаецца. Ня достаючы на рынку патрэбных рэчаў для гаспадар-кі, селяне ні вязуць на продаж збож-жа. На фронці салдаты гэтак сама церпяць нідахват, хварэюць па цыгту, а конскі лік зьменьшваецца на вайне ад нідахватку корму. Самае жахлівае ва усём гэтым тое, што бязладзіца бязупынна шырыцца, і тые заходы, што учыняюцца дзеля змаганьня з імі, на лепшы выпадак, толькі стрывомы-ваюць яе шпаркі поступ, а часьцей за ўсё, ня даюць жадных skutкаў».

Першым вінавацам бязладзіцы і руйнаваньня дзяржаўнае гаспадаркі ёсьць, ведама, вайна, каторая адбірае вялікую частку хлеба, корму, фабрыч-ных вырабаў, чалавечага жыцця і ра-ботных рук. Але Германія, становішча каторае яшчэ горшае, як у Расіі, тым часам, ня перажывае гэткае без-ладзіцы. Там можна бачыць вялікае знішчэнне ва усём, пачуваецца ніда-хват і пават галадоўля, але заняпаду, бязладзіцы німа. Хры гэтым нідахва-ці хлеба, як у Германіі, у нас даўно пачалося-б гуртавое выміранне людзей, а там мае мейсца толькі «геніяльна дапасаваная галадоўля».

Наша бязладзіца вынікае з анар-хічнага, рабунковага гаспадараваньня заможных станаў буржуазіі, а з дру-гога боку, ніарганізаваннае змаганьне рабочых, паніжэнне skutачнасьці пра-цы паагул, яшчэ горш ускладняюць сумнае становішча.

Запыніць эканамічны заняпад і бязладзіцу у дзяржаўнай гаспа-дарцы можна толькі самымі адважны-мі, рэвалюцыйнымі заходамі.

«Ліха толькі у тым», піша далей газэта: што прадстаўнікі буржуазіі, с каторымі супрацоўнічае у гэтай спра-ві правіцельства, ні толькі ні спры-яюць, але й затрымоўваюць работу у гэтым кірунку». Кіраўнічые міністэр-ствам гандаўных спраў тарможуць ініцыятыву (чынасьць) дэмакратычных элементаў. Нічога добрага з гэтага ня будзе.

Мікалай II страціў карону, паміж іншым, праз тое, што «кронку спозьніваўся» с згодаю на ўступкі. На адпаведальнае міністэрства, на-прыклад, ён згадзіўся у той час, як фактычна перастаў быць паром.

«Трэба і Часоваму Ураду (праві-цельству) ня пазыніцца с пастановамі на рэч змаганьня з эканамічнаю бяз-ладзіцаю», дадае газэта.

Я. Л.

Некаторыя слоў аб настаўніцкім з'ездзі.

Сумна стала па сэрцы, як прачы-таў я ў трацім нумары «Вольнае Бе-ларусі» аб настаўніцкім з'ездзі, як наша вясковая інтэлігенцыя, нашы на-стаўнікі, нашы паводдугі, з'ездзілі

ГРАМАДЗЯНЕ-БЕЛАРУСЬ!

Па ліку газэт, кніг і журналаў Беларусь самая бедная у Дзяржаві Расійскай. Наша сьвятая павіннасьць дапамагчы нашырэньню друкаванага слова.

Беларусы! Злучайцеся у гурткі, ў сяброўства, зьбірайце грошы на фонд «Вольнае Беларусі»; арганізуйце падпіску, шукайце прыхільнікаў, спагадачоў і чытачоў. Памятайце, што, калі мы самі аб сабе ні падбаем, дык ніхто нам ні паможа. Наша справа у нашых руках. Хто дбае, той і мае. Складайце фонд «Вольнай Беларусі»!

РЭДАКЦЫЯ.

пакладалі усю сваю надзею, патапталі нагамі усё наша роднае і дарагое нам. Мы, селяне, чакалі ад гэтага з'езду пастановы, радаснай нам, думалі, што яны, ведаючы жыцьцё нашага селяніна-беларуса, ведаючы, што яму трэба, будуць спагадаць яму і рабіць як найлепей, аж па-табе—нарабілі! Абсьмеялі нашу мову, назвалі яе «простаёй, мужыцкай»... Так, мае панове, панічэ і паненачкі! Наша мова «мужыцкая», бо мы самі мужыкы, а так сама яна і «простаёй», бо і мы простаёй і ідзём мы простаёй дарогай і ня будзем мы крывіць душой, глядзючы на тых, што назвалі нас «мужыкамі» і «простымі». А што мы навучоныя, цёмныя, дык нам гэта трэба дараваць: гнула нас мікалаеўшчына са сваімі апырчнікамі, як сухавей сярод поля вярбіцу, а цяпер свае лепшыя людзі зракліся нас. Але нічога ня зробіш; царшэлі больш, перацярпілі і менш; ператрывалі Мікалая, ператрываем і іх.

Як відаць з расійскіх газэтаў, а так сама са слоў людзей былых на гэтым з'ездзе, ён больш быў падобны да з'езду «Союза русекаго народа», чым да з'езду настаўнікаў вольнага народу у вольнай Расіі. У кожным слове, у кожнай прамові, у кожным учынку можна было прыкмеціць прыхільнікаў старога парадку. Сьвядомы грамадзянін вольнай Расіі ніколі ня

абсьмелі бы тых, што хацелі гаварыць у сваёй мові, а тым болей ні стаў бы перапыняць іх.

На з'ездзе пастанавілі ізноў вучыць нашых дзяцей так, як дагэтуль вучылі: адбіваць ад роднай мовы і прывучаць да расійскай, каб мог павестку на суд прачытаць, або распісацца. Вучуць, вучуць, а навук нешта ня дзея ў галаву. Покі хлопчык скончыць гэту няшчасную школу, дык з дзіцяці ён ужо стане дзяцюком і каб хацеў далей вучыцца, дык пйдзе ня прымуць, бо ўжо за вялікі, стары; ды й бацьке ні падта ахвотна пускаюць свайго «пікемака» сына: «калі ён да народнай школы хадзіў дальных шэсьць зім, дык што-ж будзе у гарадзкой?» І так робіцца па ўсёй Беларусі. І сумна, што людзей, якія дамагаюцца змены гэтага яўна-ненармальнага парадку, усяго нявядлікага жменька! Тым болей мы павінны будзем працаваць, ні пакладаючы рук, карчаваць нашу ніўку ад шчэў, каб яна пасля за нашу працу заілацца добрым ураджаем. Той шкадлівы элемент, што прыслаў сюды Мікалаеўскімі служкамі, што сядзіць на нашай шчы, жыве з панаў, мазольнай працы і ні спагадае нашай справы, а толькі лае нас,—мы мусім гэты элемент адедуць ад сабе, каб ён ня тырчаў на дарозі нашага жыцьця, а замяніць яго сваімі людзьмі, прыхіль-

нікамі нашай старонкі. Тагды толькі настане нам лепшае жыцьцё, тагды толькі мы зможэмо выкарыстаць усе сілы, заложаныя ў народзі нашым.

Самае важнае пытаньне, што стаіць цяпер перад намі—гэта школа: ці пачаць вучыць па-беларуску, ці вучыць і далей па-расійску, як і дагэтуль вучылі. Селяне ведаюць, што у нашай пачатковай школе часосьці ні хапае: здаецца вучуць усяго—і чытаць, і пісаць, і лічыць, і баццошка закону Божага навучае, а ўсё такі нешто ні так як трэба. Цяпер толькі сталі пакрысе дагадывацца, што ні хапае у нашай школе роднай мовы, але такіх яшчэ мала. Ні пмат мы яшчэ маем і настаўнікаў, якія глядзяць на гэту справу паважна і ведаюць патрэбу навучаць дзяцей у іхняй роднай мові, але больш ёсьць такіх, якім гэтая справа саўсім ні абыходзіць і жывуць яны толькі самі дзеля сябе.

У сваёй старане мы мусім вучыцца па-свойму; нам патрэбна пачатковая школа у нашай роднай мові! Нам трэба, каб духаўніке нашы казаньні казалі па-нашаму! Нам трэба, каб у судо нашыя справы разбіраліся у нашай роднай мові! Мы—беларусы, роўныя ўсім грамадзянам вольнай Расіі і ніхто ня мае права нас паніжаць.

Язэп Шпэт.

ДРУГ І ЖЫЦЦЁ.

У Мінску пачала выходзіць новая польская газэта «Dziennik Minski». У суботу, 1 ліпеня, выйшаў ў свет першы нумар гэтай газэты. У ім надрукована праграма рэдакцыі, што яна будзе бараніць і чаго дамагацца. Пагаварыўшы трохі аб сваіх спецыяльна-польскіх справах, газэта робіць жычлівы ўзвон у наш бок. Яна піша:

«У адносінах да іншых народаў-насьельнікаў гэтага краю, мы шчыра прызнаём права кожнага на развіцьцё і будзем старацца жыць з імі, як добрыя суседзі, калі толькі яны, захоўваючы сваю нацыянальную асобнасьць, будуць шчыра лічыць сябе грамадзянамі гэтага краю і захочуць

працаваць дзеля яго карысьці. Асабліва, што належыцца стасункаў да беларусаў, адвечных насельнікаў і гаспадароў гэтага краю, з якімі нас дучуць доўгія годы супольнай працы, а часта і супольнасьці крыві, будзем старацца, на колькі гэта будзе у нашай моцы, памагаць іх дабрабыту і развіцьцю іх культуры, і, побач з імі, будзем дамагацца шырокай аўтаноміі Беларусі».

Дужа добра і прыемна гэта чуць ад прадстаўнікаў народу, з якім мы доўга былі звязаны гістарычнай доляй і з якім нам і цяпер прыходзіцца жыць у блізім суседзтві. Але, калі мы пачытаем гэтую праграму далей, дык нескі ні даецца веры гэтым ласкавым і жычлівым словам, так нешта і заварушыцца ў сэрцы, так і заскрабе яго:

«Мы будзем дамагацца утварэньня на гэтай зямлі Беларускай зарганізаванага грамадзянства польскага, сьвядомага сваіх мэтаў і правоў. Мы будзем дамагацца абуджэньня духу грамадзянскага сярод нашоў сьвядомых нацыянальна і грамадзянскі дробна-шляхоцкіх, мешчанскіх і селянскіх масаў праз арганізаваньне іх і шырэнне прасьветы школьнай і за межамі школы».

Мы ўжо на практыцы пазналі, што знача гэтае пашырэнне нацыянальнай польскай сьвядомасьці сярод яшчэ нісьвядомых масаў засьцяжковай шляхты, мешчан і селян! Каб трохі зменшыць, зацёрці ўражэньне гвалтоўнага, забарочна нацыяналізму, якое робіць гэтыя радкі, рэдакцыя далей піша аб патрэбі арганізацыі, якая можа «захаваць ад дэнацыяналізацыі некалькі соткаў тысяч палякаў, якія жывуць тут».

Адным словам, мы ня маем ніякіх гвалтоўных плянаў, ніякаго «Drang nach Osten» рабіць ня думаем, хочым жыць сабе ціхінка і лагоднішка і кляпаціцца, абы толькі нас ня глынулі.

А некалькі радкоў ніжэй ізноў зьвіняць баявыя ноткі, ізноў мы чытаем зусім іншае: газэта будзе старацца выявіць ўсю сілу, якую можа мець тут польскае грамадзянства, «зарганізаванае ў адно цэлае».

НІКОЛІ.

Над гонар і славу,
Над чары каханьня,
Народную справу
І перакананьня,
Што розум дыхтуе,
Заўсёды я волю,
Ні здраджу ніколі.
Хай хмара навесьне
Над соннай зямлёю,
Хай горэ прылісьне
Жалезнай рукою,—
Я роднае мовы
Ня кіну ў надолі
Ні здраджу ніколі.
Бушуе хай бура,
Віхор хай злучае,
Хай вепер панура
Завьне на рэчцы,—
Я роднага краю,
Што рвецца да волі,
Не здраджу ніколі.
Хай гром с пяронамі
Грыміць і страляе,
Малашка агнімі
Хай бліскае, зьяе,—
Свайго я народу,
Бяз хлеба і солі,
Ні здраджу ніколі.
Хай срэбра, дукаты
Мне сыплюць пад ногі,
І скажучь: «Багаты
Будзь, кінь род убогі!»,
Я плону с нагардай,
А роду і волі
Ні здраджу ніколі.
Да самаго скону,
Усякім прымусам
І сілі прыгону,
Скажу: «Беларусам
Па век астануся»,
Свайі ўласнай волі
Ні здраджу ніколі!

А. З.

НА ВАЙНУ.

(З часоу мабілізацыі).

Цяперся з дому выпшаў Канстанты,—
Нечэга клікнулі ў воласьць яго.
Вечар падходзе... Увокал цяперсе...
Што затрымаць яго доўга магло?
Зрання дзяцей на гадзінку пакінуў,
Меўся нібавам вярнуцца дамоў.
У печы ні палена, холадна ў хаці...
Дзеткі чэкалі,—а ён ня прышоў.
Мерзнуць малыя, пасеўшы у куці,
Хочыцца есьці—і хлеба німа...
А на дварэ завіруха, і неба
Скрозь аблажыла чарноткая цьма.
Цёмна у хаці... Шыбы умерзлі,
Сьвет, як туман, ледзь пльыве праз вакно,
Слабы, нізачны—і той пачаў гаснуць.
Жудасна стала,—горш, як было.
Быцым ягняты адзін да другога,
Ціснуцца дзедзі блізка к плячу.
С страху у кожнага ды з ціпакою
Сьвешціцца срыбная сьлёзка ў вачу.
«Таткі німа!»—чутны два словы.
«Есткі хачу!»—нібы яха ўтурыць.
Бедныя дзеткі! Вас напаткала
Доля сірочая—цяжка вам жыць.
Прымрак згусьнеў Ні чутно ўжо руху...
Кожны у хаці... Ціш на дварэ...
А тая мяцельца, што раз усё болі
Сілу шалёную зыскуць бярэ.
Стогне і вые, нясецца па полі,
Снег, нібы пыл той, зацміў усё сьвет.
«Во, ці ні татка йдзе?»—Кашляе пехта...
Не, прамінуў... То таткаў сусед».
Гэтак пмат раз устрывожвалісь дзедзі,
Доўга чакаючы татку свайго.
Бедны—і ён зніпакоўся дужа,
Ды ня пускалі са сходу яго.
Восьці нараціці скрыпнулі дзверы—
І на парозі увесь у сьнягу,
Белы, аблеплены халоднай мьралотай,
У сэрцы хавалучы цяжку тугу,

Стаў наш Канстанты... Малыя адразу,
Сыпнулі с плачам к яму чарадой;
Кожны барджэй паглядае у рукі—
Ці ня прынес ён тасцінца с сабой?
Вельмі прыждаліся... Татка, бывала,
Смачнае нешта дзеткам даваў.
Сёння, відаць,—ні тым затурбован,
Смутную вестку у сэрцы трымаў.
Рух, як штодзённа, зьявіўся у хаці.
Лямпа гарыць... Дроў бацька унёс.
Печ зазіяла. Цешуцца дзедзі,—
Рады сірочкі, што знікнуў мароз.
Двое дзеўчатак малых каля бацькі,
Селі і бульбу скрабуць. Савасцей,
Хлопчык маленькі, сядзіць на льянцы,
Грэяцца бедны—скалеў да касцей.
Печ пацяплела. Угрэўся хланчына,
Змучаны плачам крыху стаў дрэмаць.
Гляньце у хату—колькі тут мукі,
Колькі тут жалю, нешчасна відаць!
Праца кіпіць. Дзье дзеўчаткі ў падмозі,
Кожны заняты, гладка ўсё йдзе...
Толькі штось цяжка бацька ўздыхае,
Нейкую думку крывама вядзе.
Большая згледзіла,—нават слязіна,
Ціха скацілася з бацькавых воч...
Дровы трашчаць, бульба парыцца ў печы...
Ціха, як цень, пасуваецца ноч.
Дзедзі пры бацьку на ўслоні прысели.
Той дзедзіць хлеб ім і бульбу кладзе.
Добра і пёлапа—ну, дзякаваць Богу!
Зд'яцца ні кепска, ужо на бядзе.
Хлопчык з дзеўчачкай малою заснулі.
Большай ня спіцца—баіцца заснуць.
Вельмі падобрае штось працувае...
Думкі адна за другою бягуць,
Душу ніякоюць якоюсь трывогай.
Шкода ёй таткі, бо чуткі ідуць,
Быцым у вёсцы астануцца толькі,
Бабы і дзедзі—мужчыны забяруць.
Бабы ні раз аб вайне гаманілі,
Татава імя шэпталі яны,
Цяжка ўздыхалі і ціха казалі:
«Не, ня мінуць ім бяды!»
Чула—суседзі, зышоўшыся, казалі:
«Дзела сьвятое—што-ж, пойдзем і мы!»

АХВАРУЙШЕ НА БЕЛАРУСКИ НАШЫ НАМЛЫНЫ ФОНД.

«..... На зямлі Ходкевіча, Рэйтана і Косцюшкі, Міцкевіча і Сыракомлі, Монюшкі і Ожэшкі, на зямлі Універсітэту Віленскага і Філарэтаў мы будзем з усіх сіл служыць справі еднасці нацыянальнай, піраэлучнасці нашага духу з Маткай Польшчай.»

Каб, напрыклад, маскоўцы пайшлі на Украіну і сталі там, на зямлі Гоголя, Короленкі і інш, шпырыць свае маскоўскія думкі, было-б вельмі дзіўна, і мы ня ведаем, як ўстрэці-б іх украінцы, а ў нас дык ўсё можна! Дзіўная наша старонка, Беларусь!

Купальля.

(У ноч с 23 на 24 чэрвеня)

Маці родная Беларусі!

Першы раз вольна, мяркуючыся са сваімі думкамі магла святкаваць ты сваё вялікае нацыянальнае свята, першы раз ты магла вольна заспяваць песню купальскую, сьмела зірнуць на сваю будучыню, а ні жаліцца, скардзіцца на свой цяжкі лёс, на сваё пакутнае жыццё! Першы раз праз толькі вякоў пакуты і здымку над табою, першы раз праз многа вякоў уцісьнення і забавання ўсяго роднаго, ты можаш сьмела зірнуць наперад, ні бачучы там прападзі бязмернай, а толькі адну сьветласць, адну надзею.

Родная старонка, вялікая гаротніца! Невясёлае жыццё прышлося на тваю долю. Пакутай і здымакам глядзіць в-заду доўгіе гады паншчыны; далей другая паншчына—царызму і уцісьнення за тваё роднае, дарэгое, вякамі і пакутай выхаванае. Ты перанесла гэту пакуту, Маці-Беларусь, ператрывала ўсе мукі, прычакала вольнасці, прычакала таго часу, калі слаўная, лепшая будучыня ў тваіх руках. Але памятай: тые ворагі, якіе душылі цябе раней, ні сьпяць яшчэ і цяпер. Але злучэнасць, вера ў лепшую будучыню, праца да астатку

сіл—абаронюць цябе.

У часі гэтаго вялікага нашага свята Купальля, няхай празвініць па ўсіх кутках нашай старонкі гучная песня вольнага народу, няхай яна разнясецца яхай па лясах і пушчах, родных разлогах, разбудзіць таго, хто сьпіць, прасьветліць таго, хто сьляпы і глібы. Хай праісецца ўсюды кліч:

«Жыве Беларусь!»

М. Г.—к.

ПА БЕЛАРУСІ.

Панская ласка.

С. Кішчыцы Горэцкаго пав. Магілеуск. губ.

Тутэйшы пан сказаў жыхаром гэтаго сяла, каб яны секлі яго лес, але каб ні давалі сячы другім. Кішчычане падзікавалі пану за ласку і пачалі з панскаго дазволу сеч лес. А калі салдаткі з вёскі Зямпоў прыйшлі ў гэты лес, каб насычы сухастом, што ім было дазваляло харчавым (Прадавольсцьвянным) Камітэтам, дык Кішчычане пабілі іх і прагналі з «свайго лесу». Калі гэтак далей будзе, дык нядалёка той час, калі Зямчане пойдуць с каламі на Кішчычан. А пан будзе глядзець і дзівіцца з свае ласкі.

Гурык Г.

В. Быкавічы Наваград. пав. Мінскай губ.

18 чэрвеня чарада хлапчукоў, гуляючы, знайшлі ручную бомбу. Двое з іх старэйшыя, адагнаўшы сваіх таварышаў, запалілі кног і сталі какаць, покі яна пачне шыпець, каб тагды кінуць, але бомба няўспадзеўкі разарвалася і забіла абодвух.

М. Г.—к.

В. Пагарэлка таго самаго пав.

18 чэрвеня немцы абстрэлівалі наш аэраплян. Друзгамі бомбаў забіто 6 кароў, якія ў той час пасьвіліся на полі.

М. Г.—к.

М-ко Шамаво Месьціслауск. пав. Магілеуск. губ.

Пайшлі да тутэйшаго пана глядзець, ці піма ў яго запасаў прадавольства, бо ён быў загадчыкам выдачы цукру і мукі. Знайшлі 7 пуд. мукі і 3 пуды цукру. Нехта ў той-жа час даў тэліграмму ў Петраград, што грабуюць царкву і робюць бязчыства. Адтуль прыехалі 3 салдаты і нашлі ў мястэчку парадак і цішыню. А хто даў тэліграмму і патурбаваў салдатаў—півядома. Мо' цёмныя сілы?

Гурык Г.

Паны руцяца.

Мінск.

Двама месяцамі раней Расейскі Часовы Урад згадзіўся на адраджэньне Мінскай каталіцкай епархіі, скасаванай ў 1869 г. пры цару Аляксандры ІІ. Біскупам меўся быць адзін с петраградзкіх канонікаў, які хоць сам і ня беларус, але спадзеае справі беларускай. Калі аб гэтым даведаліся мінскія паны, яны адразу выслалі да Петраграду сваіх людзей, каб прасіць якога другога біскупа. Як ужо мы чулі, гэта ім удалося, і да Мінску мае прыехаць такі біскуп, што на справу беларускую ўглядаецца «пананску», іначэй кажучы, так, як гэтаго хочуць польскія паны.

Яны лічуць, што гэты біскуп будзе памагаць ім апалячываць беларусаў-каталікоў. Дык, значыцца польскія паны яшчэ ня выракліся свае нягоднае работы ў Беларускім краю!

А. Б.

ХРОНІКА

Беларускі тэатр.

Мінск 23—VI. Другі раз ужо давялося мінчанам бачыць беларускі тэатр. Першы раз 24 красавіка, як ста-

вілі Паўлінку. 23—VI праграма была уладжэна так, каб даць усяго пакрысе. Перш-на-перш аркестр зайграў наш беларускі гімн: «А хто там ідзе?» Пасьля хор сыпеў «Марсальянку» і песню Бальмонта «Да здравствуе Россия» Усё гэта публіка выслухала стоючы. Шмат у каго сьведомых беларусаў заварушылася недзе ў сярэдзіні думка: «А ці ня можна было-б так зрабіць, каб беларускі хор на беларускім ігрышчы пелі беларускі гімн, беларускія рэвалюцыйныя песні?» Праўда што хор цяпер, дзеля спецыяльных умоў яго працы, ня мог падгатавацца да гэтаго і мы ня можам пада на яго насядаць. Будзем толькі спадзеавацца, што на другі раз будзе па—другому.

Ігралі трагедзію «Сягоняшніе і даўнейшыя» і камэдыю «Міхалка». «Сягоняшніе і даўнейшыя» прайшло даволі нудна і асабліваго уражэньня на публіку ні зрабіла, хоць гэта рэч нават трагічная і сэнсоўная.

За тое вясёлая і жартаўлівая камэдыя «Міхалка» захапіла цалкам усе сымпаціі. Простая, ясная тэма, шмат руху, камізм палажэньняў, добрая ігра артыстаў—ўсё злажылося разам. Надта рэльефныя і рэальныя абразы выварылі сваёй іграй Ф. Ждановіч (Міхалка) і Янка Беларус (Роль бацькі). Ігра Ф. Ждановіча была праўдзі добрая: роўная, вытрыманая с пачатку да канца ў строгім духу рэалізму, ні прырадажычяла у фарсе, яна спадабалася і публіцы і знатакам. Я. Беларус іграў так сама дужа добра, шкада толькі, што ён хапеў у заставіць нас забыцца, што фарс і камэдыя—дзьве рэчы даволі розныя.

З усіх дэкляматароў, выступаўшых у двэртэсмэнтці, найбольш спадабаўся публіцы Я. Беларус, дэклямаваўшы камічныя вершы А. Паўловіча «Ракі» і «Каты». Яму кідалі на сьцену шмат жывых красак.

Выступаў хор. Напэвы беларускіх песняў дужа спадабаліся ўсім, быўшым у тэатру. Танцы беларускія так сама заваевалі агульныя сымпаціі.

Трэба служыць,—застануцца ў хаці,
Хіба калека, сьлішы ці храмы...
Чула, пыталіся той у другога:
Як, на каго ён пакіне сірот?
Вельмі цікавілісь, на што гэта татку
Сёння паклікалі ў воласць на сход?
Што значуць шэпты? Як дагадана?
Розум дзіцячы ўдзіміць ня мог...
Бацькавы сьлёзы... Ніколі ні бачыла,—
Што за прычына? Хіба занямог?..
Мэрам спазнаўшы нявіннай душою
Горэ вялікае папад сабой,
Гэтыя шэпты яна ўспамінала...
Чуецца сэрцам падобрае ёй.
«Татка нас кіне ў ночы сьгоньня,
Татка наш пойдзе»,—мысльці дзіця.
«Каб была мамка—мы-б ня пусьцілі»...
Так разважала прыгоды жыцьця.
«Не,—думае гэтак сабе сіраціна:
Спаць я ня буду, бо й татка ня сьпіць».
Вочы зажмурыўшы, пільна вартуе.
Час пізнакі за думкай ляціць.

Ноч паглыбела. На вёсцы ўбогай,
Ціш і спакой. А сінізна нябёс
Мягкаю ценью даль прыкрывае,
Стукае ў вокны сьрдзіты мароз.
Мэрам у моры, на сьнежным абшары,
Месяца стужкі лёгка плывуць,
І небасхіла глыбокую цемру,
Водблескам ясным паволі ірвуць.
Лесу вярхоўе чужь пасьветялі,
Але далёка яшчэ да зары...
Лямпа на прыпэчку чадыць у хаці,
Знібыткаваўшысь да познай пары.
Сумны Канстанты тупае ў хаці,
Штось да парадку зьбірае, кладзе.
Шчыра жэгнаючысь, доўга «ружанец»
Шэпча і часам ў поўголае відзе.
З Богам гаворучы, цяжка ўздыхае,
Часта слязу адганяў рукавом,
Знаючы добра, што досьвіта сёння,
Мусе пакінуць родны свой дом.
Мусе на Божую ласку пакінуць,
Трое сірот, а—там, што дасьць Бог:
Жуля ці слава—жыцьцё ні здароўе,

А мо, дзе загіне бяз весткі ў кустох.
Стала сьвітаць... Зоры гасьлі паволі.
Ноч пераходзіла ў сьветлы дзень.
Ночы ні спаўшы, змарнеў наш Канстанты,—
Тык-бы здаецца, узду-бы й прылёг...
Хвалькі сьвіе ў марозным абшары,
Цягнуцца ціха ў вышу з-над хат.
Дзень распагодзіўся. Сонца праменні
Вышлі з-за хмар. Засіяў небаскат.
Каля сэрбрыстай крыніцы, на ўзбочы,
Хмарай узняўся туман да нябёс.
Ветрык павяеў, дзьмухнуў—прамчаўся,—
Усю сінізму ён адразу пранёс.
І залаціста-кывавыя промні
Скрось разліліся, на вокнах гараць.
Новым жыцьцём падыхае прырода...
Рух ніспакойны ў вёсцы відаць.
Глянуў Канстанты праз мэзлыя шыбы,—
Сэрца забілася з жалю ў грудзях...
Цені селян на дварэ праміналіся...
Міосна—і трудна стаяць на нагах.
С хатаў народу шмат павыходзіла.
Колькі тут плачу, жалю і сьлёз
Пры развітанні с бяздольнай сямьёю,
З роднаю хатаю... Горкі іх лёс!
Поўныя скрытых думак жалобных,
З вёскі [хто знае — апошні мо' раз?]
Сёння адходзюць сыцежкаю роднаю...
Хвіля па хвілі... Надшоў ужо час.
«Трэба ісьці»,—разважае Канстанты.
«Нічога ня зробіш»... Каб дзіцей ня будзіць,
Ціха падходзе к малым, паглядае...
Спяць ціха дзеткі і—большая спіць...
Часу ні траце. Выняў тры «ружанцы»,—
(Памяць нябошчыцы жонкі) і іх,—
Лёгка кладзе на грудзях ў дзіцятак
У азнаку разстання. Посьля малых
Папалаваўшы, набожнай рукою
Перажэгнаў усіх дзетак сірот,
Стаў на калені, адмовіў малітву
І раз апошні ўздыхнуў у адход.
Рапіца міла вітае ў хаці...
Сонца касулькі прысьветіць ў сьнягу.
Дзеткі ачуніліся... Што было далей,
З жалю казаць вам я больш ні магу.

Мінск. Альбэрт Паўловіч.

НЕМНУ.

З далёкай краіны, праз акопы і рады шыкоў,
нясецца думка мая лётам быстраго сокала да
цябе, мой Нёман таёмны...
Да тваіх берагоў, цёмнымі пушчамі накрытых,
да тваіх вод люстраных.
Я памятаю, як беглі сьветлыя хвалі твае і
ціхім шэптам сваім будзілі ў душы столькі дум-
казак, столькі мар-сноў...
І адкрываліся вочы, асьлепляныя пылам бу-
дзёншчыны, і бачылі перад сабою столькі цудаў
півядомых...
І адчыняліся вушы, аглушаныя шумам жыць-
цёвым, і чулі песні—пічуваныя.
Воды твае, о, Нёман мой, былі магічнай
ўступкай, нясучай усе абразы, сабраныя з берагоў
тваіх, і ўсе галасы, якія чуліся ў надарожы тваёй.
Колькі песняў ты чуў, колькі сьлёз—гора
прыняў ты, колькі захаваў ты ў сабе таемніц лю-
дзкіх, сьцерагучы іх зайздросна у сваёй халоднай
глыбіне...
А цяпер,—о, бедны Нёман мой! Цяпер
папалілі цябе гарачай крывёй,—цяпер накармілі
цябе целам людзкім,—цяпер апаганілі сьвятые воды
твае звучлянымі рэштамі хат і адрын...
І берагі твае апусьцелі, і страцілі ўсю
сваю красу...
Ці ты і гэты грэх людзкі захаваеш у хвалях
сваіх, каб хто з ўнукаў нашых вычытаў яго сваёй
чуткай душой?—Ды каб, спалоханы крывавай чы-
насьцю продкаў сваіх, уцекаў ад цябе?...
О, не, не, Нёман!—Ты гэтаго не захаваеш,
не будзеш хаваць таго страшнаго часу крываўніцы...
Воды твае адіясучы кроў і труны далёка, да-
лёка. Спалончуць, абмыюць акрываўленыя берагі.
Літасным шэптам загнуць енк і стогны людзей.
І поўныя цішы і спакою укальшучы наба-
лельныя душы дзіцей гэтага краю...

Зоська Верас.

Кажучы так наагул, трэба усё-ж такі прызнацца, што ігрышча зрабіло добрае уражэнне. Тые-ж п'ідахваты, якія былі, тлумачуцца умовамі працы і іх можна выбачыць.

Н. К.

Прагэт Б. Н. К.

Беларускі Нацыянальны Камітэт паслаў да старшыні камісіі, якая вырабляе парадак склікання Устаноўчага Сэйму, такую тэліграму:

«Беларускі Нацыянальны Камітэт, лічучы Мейштовіча і Мацёвіча прадстаўнікамі невялікай купкі палікаў на Беларусі, у сваёй ранейшай працы, праводзіўшых палітыку палітызацыі беларусаў, катэгорычна пратэстуе проці прадстаўніцтва імі інтарэсаў нашага краю і лічыць запрашэнне іх да камісіі паругай прышчыну роўнага прадстаўніцтва недзяржаўных нацый.

Пастановы Конфэрэнцыі Беларускай Соцыялістычнай Грамады.

6 чэрвеня у Петраградзе скончылася ўсерасійская конфэрэнцыя Беларускай Соцыялістычнай Грамады. Зроблены такія пастановы:

1]. Усе згодна пастанавілі вітаць Усерасійскі з'езд Радаў Работніцкіх і Салдацкіх дэпутатаў тэліграмай, у якой выслаўлена пажаданьня ўдзячы барачбе за яе найхутчэйшую згоду між пародамі і выказана надзея, што на Устаноўчым Сэймі, да якога першым крокам ёсць цяперашні з'езд Р.Р. і С. Д., нацыянальнае пытаньне будзе разважана гэтак, што разам з іншымі народамі і краямі, і Беларусь адтрымае поўную аўтаномію.

2]. Што датычыць Часовага Ураду, пастанавілі—вітаць увойсць таварыстваў сацыялістаў у коаліцыйнае міністэрства.

3]. Аб вайне ухвалена гэтка пастанова:

Цяперашняя братабойная вайна найбольшаю шкодаю адбілася на станавішчы і долі Беларусі. Забіты лепшыя яе сыны. Загінулі на выгнанні, або параскідаліся на ўсіх кутках Расіі і Сьбіру жанкі, дзеці і старыя, зруйнавана, спалена, акрываўлена, яна выглядае, як адна вялікая магіла. Рэшта краю напоўнена войскамі і высяленцамі, сарод якіх будуць пошасьці. Беларусь траціць апошнія сілы; яна чакае як найхутчэйшай згоды.

Але, нізважаючы на цяжкае становішча і нязмерную пакутку роднай старонкі, конфэрэнцыя Б. С. Г. лічыць, што, пакуль ваюючыя гасударствы ня аслабеліся ад гібельнага ушыву імлітарызму, Расійская Рэвалюцыйная Армія павінна пьверда стаяць на варці свае вольнасці.

4]. Перагляджэна і прыята плічформа нацыянальных сацыялістычных партый у Расіі з дадаткам да пункту аб нізалежнасці. У гэтым дадатку гаворыцца, што Б. С. Г. прышчынальна згаджаючыся на права кожнай нацыі на самаўсвадомленьне аж да поўнай нізалежнасці, лічыць аднак, што пры цяперашніх палітычных і эканамічных варунках Расіі, аддзяленьне якой нібудзь часткі яе шкодліва адаб'ецца на справі ўсяго рэвалюцыйнага пролетарыату.

5]. Аб нацыянальным войску пастанавілі:

конфэрэнцыя Б. С. Г., партыі рэвалюцыйнага працоўнага народу, у прышчыні гаворыць проці ўтварэньня нацыянальных палкоў, якія патрэбныя ліба толькі буржуазіі і контр-рэвалюцыйным элементам.

На грунці выяўленых фактаў, Конфэрэнцыя Б. С. Г. катэгорычна пратэстуе проці забірання беларусаў да польскіх, літоўскіх і іншых нацыянальных легіонаў, а гэтак сама і проці ўзнаваньня нацыі па рэлігіі.

Конфэрэнцыя Б. С. Г. просіць пачальнікаў усіх вайсковых часцей і салдацкія камітэты ні дапускаць вываду з іхніх часцей салдатаў-беларусаў [жыхароў Мінскай, Віленскай, Віцебскай і Магілёўскай губ.]. Конфэрэнцыя Б. С. Г. верыць, што міністэрства сацыяліст падтрымае яе пратэст і выдаць патрэбны прыказ.

6]. Разглядзілі і ухвалілі прагт праграмы Б. С. Г.; ён павінен быць яшчэ зацьверджаны на з'ездзі Грамады, які назначаны на пачатак ліпеня у Маскве.

У нацыянальнай справі пастанавілі:

1]. нацыяналізацыя школы;
2]. шырокае самаупраўленьне Беларусі с законадучым органам—Крэсваю Радаю, выбранаю агульным, роўным, патаёмным і пропорцыянальным галасаваньнем мужчынаў і кабетаў, дзеля мейсцовага законодаўства і распрацаваньня законаў, выданных Цэнтральным расійскім парламэнтам;

3]. шпатарэба мытных [таможных] граціцаў паміж Беларусю і іншымі часткамі Расійскай фэдэрацыі;

4]. поўныя палітычныя і эканамічныя правы ўсім нацыям, што жывуць на Беларускай зямлі.

У зямельнай справі:

1]. Забарона куплі і прадажы зямлі. Конфіскацыя зямлі удзельнай, панскай і інш. і праход яе без выкупу у карыстаньне ўсяго народу, што на ёй прадуе;

2]. усёй зямлэй на Беларусі павіна загадываць Беларуска Краёвая Рада; яна сама парадкуе кавалкамі, патрэбнымі на прысяленьне, а рэшту адабранай зямлі перадае мейсцовым органам самаупраўленьня.

Цэнтральны Камітэт Б. С. Г. з Мінску пераводзіць у Петраград. У склад яго увайшлі 12 чалавек:

ад Петраграду—Н. Бодунова, Д. Жылуновіч, І. Варонко, К. Душэўскі, А. Будзька, Барысёнак і Лузгін; ад правішчы—Смоліч [Мінск], Ігнатоўскі [Яраслаў], Хоценка [Несоў], Якуб Колас [Шэр] А. Бурбіс [Масква], Астроўскі [Слуцк] і Мелешка [Вітэбск].

У склад прэзідзіум увайшлі: Д. Жылуновіч, П. Бодунова, К. Душэўскі, Барысёнак і Лузгін.

Цэнтральны Камітэт, пакуль яго ня зацьвердзюць, або пакуль на з'ездзі Грамады ня выбяруць другога, будзе называцца Часовым Цэнтральным Камітэтам.

Старшыня Конфэрэнцыі

Д. Жылуновіч.

Пісар П. Бодунова.

АПОШНЯ НАВІНЫ.

Агульныя весткі.

Рэвалюцыя на нацыянальнаму пытаньню Агульна-расійскага з'езду Радаў работніцкіх і салдацкіх дэпутатаў.

1) Развязаньне нацыянальнага пытаньня ў Расіі няразруйна звязана з умацаваньнем завабанага расійскай рэвалюцыяй у агульна-дзяржаўным маштабі. Дзеля гэтага ўсе сілы усіх народаў Расіі, як у імя агульна—дзяржаўных, так і ў імя іх нацыянальных інтарэсаў, павінны быць напраўлены, унірод за ўсё, на забяспечэньне магчымасці чымхутчэйшага склікання Устаноўчага Сэйму. Толькі Устаноўчы Сэйм, будуючы фундамент новай дэмакратычнай Расіі, збудуе умовы нярушымасці правоў усіх нацый.

2). Разам с тым, дзеля умацаваньня завабанага рэвалюцыяй і дзеля зграмаджэньня працоўнай дэмакратыі усіх нацый, рэвалюцыйная Расія павінна зараз жэ стаць на дарогу дэцэнтралізацыі ўпраўленьня, даючы шырокі прастор працы дэмакратыі і развіццю народных сілаў усіх нацый.

3). Дзеля забяспечэньня правоў нацыяў у вольнай Расіі, рэвалюцыйная дэмакратыя будзе дамагацца ў Устаноўчым Сэймі шырокай палітычнай аўтаноміі краёў, адменных сваімі этнаграфічнымі, або сацыяльна-эканамічнымі асобнасьцямі; з забяспечэньнем правоў нацыянальных асаўнымі законамі, праз стварэньне часовых арпаю

мейсцовага і агульна-дзяржаўнага характэру.

4. Да поўнага развязаньня нацыянальнага пытаньня Устаноўчым Сэймам, з'езд вымагае ад Часовага Ураду: а) выданьня даклярацыі Часовага Ураду аб прызнанні ім права кожнай нацыі на сама будаванне аж да поўнага атдзяленьня праз згоднае паразуменьне у агульна-народным Устаноўчым Сэймі.

б) выданьня ўказу аб роўнапраўнасці моваў з захаваньнем за расійскай мовай правоў агульна-дзяржаўнай мовы і аб дараванні грамадзянам усіх нацый права і магчымасці карыстаць народнай мовай пры выяўленьні сваіх грамадскіх і палітычных правоў у школе, судзе, органах самаупраўленьня, пры зносінах з дзяржаўнымі ўласцьямі і т. д.

в) ўтварэньня пры Часовым Урадзе Радаў на нацыянальных справах, куды увайшлі бы прадстаўнікі усіх нацый Расіі як дзеля падгатоўкі матэрыялу на нацыянальнаму пытаньню да Агульна-расійскага Устаноўчага Сэйму, так і дзеля апрацаваньня спосабаў рэгуляцыі нацыянальных адносінаў і формаў, даючых нацыям магчымасць развязываць пытаньня сваёго ўнутранага жыцця.

5. Клічучы ўсю дэмакратыю страны да праўдывага падтрыманьня нацыянальнай праграмы, пры развязанні нацыянальнага пытаньня і вымагаючы болей энэргічнай, чым да гэтаў, працы Часовага Ураду дзеля задавальнення патрэбаў нацый, з'езд гаворэ проці прабяў развязаньня нацыянальных пытаньняў явачным парадкам, ні чакаючы Устаноўчага Сэйму, праз аддзяленьне ад Расіі асобных яе часткаў і т. д. Усе такія пробы, раз'адзіняючы сілы рэвалюцыі, выклікаюць нясканчоныя спрэчкі у сярэдзіні кожнай нацыі.

І ставючы адзіп нацыянальны гурток проці іншых гурткаў, вядуць да аслабленьня размаху рэвалюцыі, падрываючы гаспадарскую і ваенную моц Расіі і тым самым аслабляюць магчымасць умацаваньня вольнай Расіі і паміж іншым пагражаюць запанаванню прынцыпаў нацыянальнага самабудавання.

ПЕТРАГРАД.

Агулам кажучы, у Піцеры выйшла вялікая завіруха. Пачатак і сэнс яе такі. Украінцы дамагаюцца аўтаноміі Украіны. Пасля доўгіх гутарак, Расійскі Часовы Урад у прышчыні згадзіўся з дамаганьнямі украінцаў. Гэтым засталася незадавольнай расійская партыя «Народнай волі» [К. Д.]. Яна пастанавіла «раз так, дык нашы людзі ня могуць быць міністрамі такога Ураду, што дзускае расцягваць Расію на кавалкі», і загадала міністрам, членам свае партыі папрасіць дымііі [отставка]. Ачысцілася пяць міністэрскіх мейсцаў. Як аб гэтым даведаліся «большэвікі», патрэбавалі, каб ні садзіць на гэтыя мейсцы ізноў прадстаўнікаў ад багатыроў-капіталістаў, а пасадыць сацыялістаў. Урад разам з Камітэтам Радаў Работніцкіх, Салдацкіх і Сельскіх Дэпутатаў і разам с тымі міністрамі-сацыялістамі, што ўжо ёсць, сказаў, што бараніцца ад немцаў і гатавацца да Устаноўчага Сэйму—справа агульная і яе павінны рабіць усе, і багатыя і бедныя; бедны, адны так сама пічога ня зробіць; што ўрад ізноў павінен быць хаўрусным [коаліцыйным]. «Большэві-

кі» клікнулі спагадаючых ім салдатаў і работнікаў выйсці на вуліцу і патрэбаць сілаю ад Урада выпушціць загад «большэвікоў». Частка салдатаў і работнікаў стаяла за «большэвікоў», частка за ўрад і пачалася бойка.

Калі толькі праўда, што Леніна і яго прыхільнікаў арыштавалі, дык нявядома, што далей будзе. Крашштад ўвесь захоплен «большэвізмам» і пэўна што матросы прыйдуць на падмогу сваім піярскім таварышам.

ВАЙНА.

Расейска-Нямецка-аўстрыяцкі фронт.

Самая важная умова, якая патрэбна, каб наступ удаўся, трэба, каб ён быў няспадзеваны. Расійская армія ў Галічыні свае першыя атакі пачала рабіць 18 чэрвеня. Праўда, за гэты час яна значна пасунулася наперад. Але немцы так сама не дрэмалі. Яны замянілі на заатакаваных частках фронту аўстрыяцкія палкі нямецкімі, падвезлі людзей і гармат з французскага фронту і сталі чыньць упартыя контр-атакі. Покі што расейская армія застанавілася і нават вымушана трохі падацца назад. Так застаўлены ёю горад Калышч. Войска расейскае адыйшлося ў гэтым раёні на правы бераг ракі Ломпцы. Цяпер немцы стараюцца яшчэ адціснуць расійцаў ад Галіча.

Разам с тым, каб палепшыць сабе умовы барацьбы ў Галічыні, немцы пусьцілі чутку, што яны зараз зробіць паход на Петраград, лічучы, што расійскі глаўнакамандуючы, каб ня пусьціць іх да Піцэру, частку войска забярэ з Галічыны і прыакіне пад Рыгу.

Амэрыка.

НЬЮ-ЁРК. Вільсон клічэ на фэдэральную службу нацыянальную гвардыю усіх штатаў. Гэта павялічыць амэрыканскае войска на 300,000 чалавек.

Падводная вайна.

ЛЕНДАН 28—VI Ангельская газета «Таймс» (Times) піша, што за апошнія шэсьць месяцаў нямецкія падводныя чайкі патапілі дзёсятую частку усіх ангельскіх гандлёвых караблёў.

АХВЯРЫ.

На Беларускі Нацыянальны Фонд ахвяравалі:

Жур 1 р., А Кучынскі 1 р., І. Рак 5 р., К. Міхальковіч 5 р., В. Ігнатоўскі 20 р., Півядомы 4 р. 03 к., Медведзеу ад беларусаў 7-го інжэнеру. пол. 123 р. 82 к., Скандракоу 10 р., Сідарцоу ад 324-го Клязьмінскага пол. 56 р. 15 к., Карнісоноу 1 р., электро-тэатр „Модэрн“ 100 р., электро-тэатр „Гльюзіон“ 100 р., электро-тэатр „Люке“ 160 р., электро-тэатр „Эдэн“ 100 р., Разам 627 р. 00 к.

На Фонд газэты «Вольная Беларусь». Вівук Саевіч 50 к., Браціслау Райткевіч 1 р., Антон Ждановіч 1 р., Л. Сівіцкая 3 р., Фальскі 5 р., Е. Алексюк 3 р., Л. Заяц 5 р., Голуб 1р., М. О. Сівіцкая—5 руб.—

Разам 24 р. 50 к.

Рэдактар Я. Лесін.

Пры гэтым № пасылаецца усім падпішчыкам «Прагт Праграмы Б. С. Г.»

Беларускі Нацыянальны КАМІТЭТ
Адчынена ад 10—8 вечара.
Мінск, Захарэўская вул. д. № 18.